

Ble krigshelten sviktet av Norge?

Generalmajor Carl Gustav Fleischer tok sitt eget liv i Canada i desember 1942, angivelig fordi han følte seg vanæret av den norske regjeringen i London. Nå er det skrevet en roman om den norske krigshelten.

DOKUMENTAR

TEKST:
LARS BJØRKE

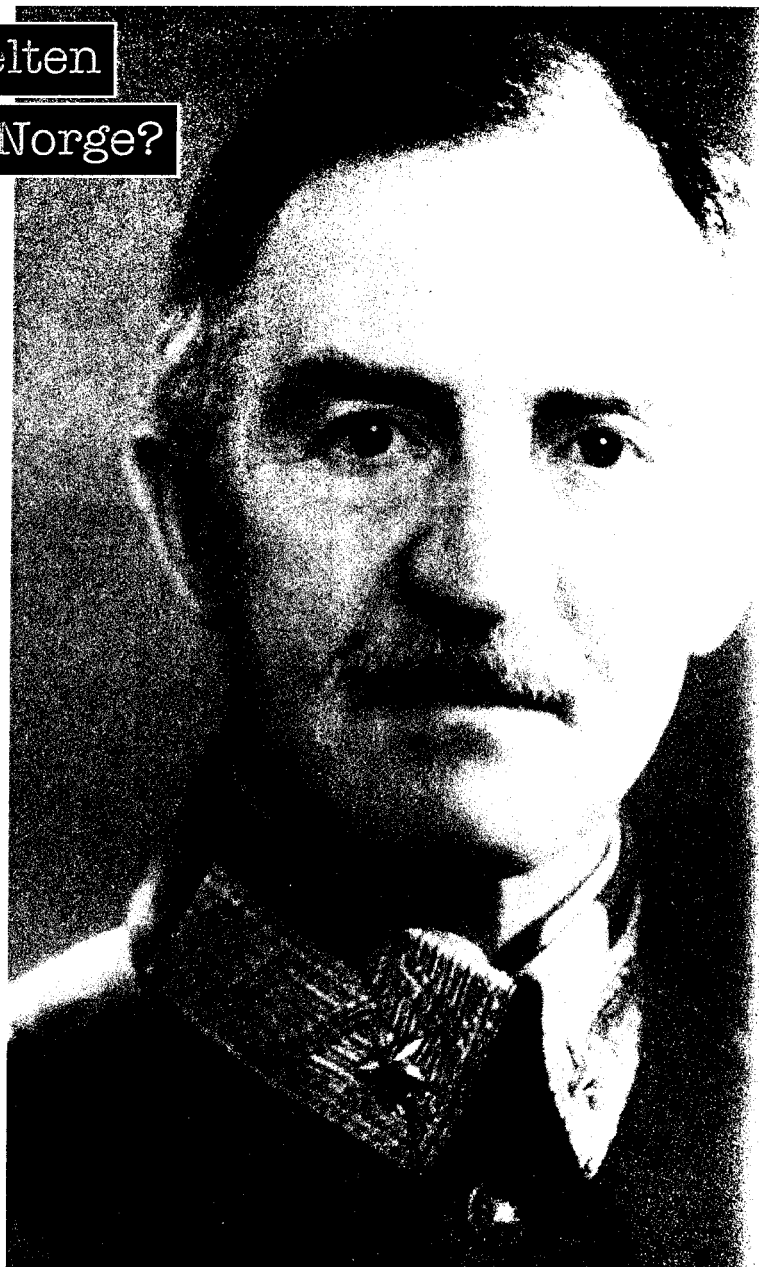
Et av de såreste punkter i krigsårenes historie er general Carl Gustav Fleischers skjebne. "Sjelden har noget lands regjering i en kritisk tid røkt et nasjonalt aktivum så slett som den norske regjering tok vare på, general Fleischer," skriver C. J. Hambro i 1947.

24. april 1940 satte Fleischer inn sine styrker ved Gratangen tre mil nord for Narvik, og fem uker senere – samtidig som norske tropper på Østlandet i all vennskapelighet spilte fotball med fienden – klarte han etter noen glimrende, taktiske manøvrer å klemme de tyske troppene opp mot sven-skegrensa.

Han ble den første allierte general som klarte å påføre tyskerne nederlag.

Det hjalp likevel lite. Akkurat da han sto foran sin endelige seier, bestemte de allierte å trekke seg ut av Norge – og felttoget i Nord-Norge var i realiteten tapt.

10. juni kom den endelige kapitulasjonen, og tre dager før – 7. juni – ble Fleischer mot

GENERAL FLEISCHER

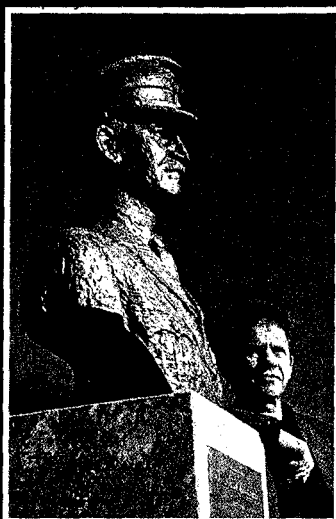

FOTO: KALMEANS

NEDERSPLASS PÅ KRISSKOLEN:

Forfatter Eystein Eggen har nettopp skrevet en roman om den norske generalen Carl Gustav Fleischer, som ble beåret med en egen byste ved Krigsskolen i Oslo i mai i fjor. Romanen vil trolig vekke en ny debatt om den norske krigshelten.

LEDET FELTTOGET I NORD-NORGE:

General Fleischers hæravdelinger klarte etter fem ukers krigføring å presse tyskerne inn mot grensen til Sverige. Men de allierte hjelpestyrkene trakk seg ut av Norge, og rett etter kapitulerte regjeringen. Fleischer er likevel den eneste norske general de siste 150 år som har ledet angrepsoperasjoner over lengre tid.

sin vilje beordret til å følge Kongen og regjeringen over til England. Fleischer ønsket ingen kapitulasjon. Han ville være i Norge, for å slåss.

I mai 1995 avduket kong Harald en byste av generalmajoren på Krigsskolen i Oslo, og han fremhevet Fleischer som en "fremragende militær leder og utvilsomt en av de offiserer som rager høyest i den norske Hærens mer enn 350-årige historie".

– Det eksempel han satte med 6. Divisjon i kampene ved Narvik, førte til at nordmenn langt på vei fikk igjen den nasjonale stolthet som skal til for å overleve som nasjonalstat, sa Kongen.

Æren viktigere enn livet

Vår pensjonerte generalmajor Torkel Hovland går enda lenger. I en artikkel i Norsk Militært Tidsskrift skriver han at Fleischer ikke bare sikret vår nasjonale stolthet, men til og med "gjenopprettet vår nasjonale troverdighet". I det siste utsagnet ligger det selvsagt en vidtgående kritikk mot norske myndigheter før og etter 9. april, en kritikk som Kongen av gode grunner må avstå fra.

6. februar 1942 ble den ukjente major Wilhelm von Tangen Hansteen utnevnt til forvarssjef i London, noe som ble oppfattet som en klar forbigåelse av Fleischer. Hans senere selvmord har vakt heftig debatt i etterkrigstiden, og Eystein Eggens roman *Generalen* (Aschehoug) vil vekke debatten på ny.

Det går en "Fleischer-feber" over landets militære forlegninger, trolig med god grunn. Eystein Eggen tilhører dem som oppfatter behandlingen av generalen som like skandaløs som regjeringens nøytralitetspolitikk før krigen. Egens ideal synes å være den ulykksalige kaptein Øyvinn Øi, han som 9. april ble stoppet av en tysk veisperring ved Grorud. Som en plikthandling trakk han pistolen, og ble selvsagt skutt ned og drept på stedet.

– Æren er viktigere enn livet, og uten ære kan ikke et land bestå, uttaler Eggen i forbindelse med romanen.

I Fleischer-familiens våpenskjold fra 1685 er det inntegnet en ulv glefsende over et kjøttbein: "Vårt sind kan ofte stridbart være, det viser slekten i sin færd. Men ærlighet det er vår ære, og gir vårt navn for oss sitt værd". Et slikt motto viser med all tydelighet at Fleischer var en offiser av den gamle skolen.

– Han var en fremragende militær sjef, en fin personlighet, et rettskaffent, vennlig og edelt menneske, skrev generalmajor Arne Dagfin Dahl om ham i 1983. Johannes Hygen, under krigen domprost ved Vår Frelsers kirke i Oslo, ville særlig fremheve hans "følsomme sinn, hans omtanke og omsorg for andre og hans bergfaste karakter".

19. desember 1942 tok Fleischer sin tjenesterevolver – en Nagant 1893 – og skjøt seg i hjertet. På offisers vis, kan man si. Bare feiginger skyter seg i hodet. ►

FOTO: SCANFOTO

HERS TRAGEDIE

"Han gjenopprettet vår nasjonale tro- verdighet"

General Torkel Hovland

Forts. fra foregående side

Mer svermer enn realist?

Lystein Eggen fremhever at Fleischer både før og etter krigsutbruddet "fikk rett" i nær sagt alle sine militære anbefalinger – noe som forteller mye om hans nestående dyktighet som offiser.

Det er likevel ikke slik at den som fikk rett, nødvendigvis har rett. Her går et viktig skille mellom en idealist som Fleischer og en realist som for eksempel general Otto Ruge – og det trolig til realistenes fordel. I 1933 fordømte Fleischer, med god grunn, den nye forsvarsordningen, som innebar en klar svekkelse av Forsvaret. Det samme mente militærkomiteens sekretær, generalstabssjef Otto Ruge. Likevel uttalte Ruge at "under nåværende politiske ledelse er dette den beste ordningen vi kan få".

Hadde Fleischer sittet på hans plass, ville vi trolig ikke fått noen forsvarsordning i det hele tatt.

Ikke engang Fleischer kunne gjort noe med Arbeiderpartiets

POLSK UTMERKELSE:
I Storbritannia i november 1940 mottok general Fleischer den høyeste utmerkelsen for tapperhet fra den polske general Sikorski.

**TAR OPP
ARVEN
ETTER
FLEISCHER:**
Pensjonert generalmajor Torkel Hovland er den norske offiser i etterkrigstiden som mest aktivt har arbeidet for å trekke Fleischer ut av glemselen. – Han reddet Norges nasjonale troverdighet, sier Hovland.

FOTO: SCANFOTO

nøytralitetspolitikk, som også ble støttet av Venstre. En opprustning ville ifølge utenriksminister Halvdan Koht ha gitt "feil signaler" til stormaktene, og helt til det siste trodde han at den antatt overlegne britiske marinen ville beskytte norskekysten mot et eventuelt tysk angrep.

Et folk har plikt til å kjempe, kan man si. Men Eggen synes å glemme at rett etter okkupasjonen var faktisk regjeringen mer innstilt på å slåss enn det store flertall av offiserer, næringslivsledere og publikum.

Regjeringen kunne ikke lastes for at generalmajor Einar Liljedahl i Setesdal overgav sine 2000 menn uten motstand, eller at generalmajor Jacob Hvinden Haug lot kaptein Eberhard Spiller og hans 100 tyske soldater passere tvers gjennom norske avdelinger på 1300 mann – selv med norske krigsfanger!

Det var umulig å reise en effektiv norsk motstandskamp hvis ikke grunnlaget var til stede i folket. Og dette var realiteter som selv en Fleischer måtte ta utgangspunkt i – hvis han hadde forventet å spille en avgjørende politisk rolle i London.

"Steil og kompromissløs"

Som sjef for Hærens Overkommando havnet Carl Gustav Fleischer tidlig i konflikt med regjeringen i London. Han ønsket en allmenn verneplikt for nordmenn i utlandet, regjeringen ville basere seg på frivillighet. Dessuten ønsket Fleischer – i likhet med britene – at norske stridskrefter så raskt som mulig skulle delta i operasjoner på norskekysten.

Dette siste var Nygaardsvold-regjeringen redd for, av to grunner: Den visste at den var kraftig

upopulær i Norge, på grunn av sin feilslåtte nøytralitetspolitikk og fordi den på folkemunne hadde "stukket av" til England. At regjeringen i en slik situasjon tvinger andre nordmenn til å slåss, ville ikke blitt godt mottatt.

Dessuten hadde tyskerne truet med kraftige represalier mot den norske sivilbefolkningen, noe regjeringen måtte ta et ansvar for.

Dette var en realistisk vurdering i 1940. Nordmennenes kampvilje kom som kjent senere. Men den største konflikten skyldtes at regjeringen fant grunn til å overføre mannskap fra Hæren (les: Fleischers norske brigade i Dumfries i Skottland) til Marinen, et vedtak som fikk Fleischer til å anta at regjeringen akttet å "lemleste hærstyrken i Skotland" for "etterhvert å oppløse den".

Ifølge forfatterne av *Norsk krigsleksikon* fra 1995 skal Fleischers "steile og kompromissløse stil" ha skapt store samarbeidsproblemer, både overfor regjeringen og de allierte. Når forsvarsminister Oscar Torp foretrekker major Wilhelm Hansteen i den viktige stillingen som forsvarssjef, er det med den samme begrunnelse:

– Det var nødvendig at nye folk slapp til, nye folk, hvis arbeidsmuligheter ikke ville være hindret av mistillit, grunnet eller ubegrunnet, fra engelskmennenes side, skriver Torp i et brev til Kongen 20. mars 1942.

Dette står i skarp kontrast til uttalelser fra fremstående britiske offiserer, som generalmajor J. N. Kennedy: "Vårt forhold til Dem har alltid vært av den lykkeligste art, og jeg ønsker ofte at alle våre allierte kommanderende generaler var som de", skriver han i et brev til Fleischer.

Ble ikke sviktet

Det er neppe noen annen norsk offiser som har fått en slik hilsen fra engelsk hold. Dypt skuffet søkte Fleischer avskjed fra HOK og ble norsk militær sjef i Canada.

– Han var en fremragende dyktig militær, han var en rakrygget personlighet som aldri gikk på akkord med sin overbevisning, han søkte ikke popularitet, hadde ingen sans for "korridorpolitiken", og han var ikke medlem av Det norske Arbeiderparti. På slike premisser må man sannelig være glad for at man bare havner i Ottawa, skriver Smaalenenes Amtstidende i oktober 1945.

Men spørsmålet er egentlig dette: Vil den beste kirurgen nødvendigvis være den beste sykehusdirektøren?